

คู่มือ
แนวทางการดำเนินงาน
โครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๑ (สุราษฎร์ธานี)

แนวทางการดำเนินงาน
โครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
(งานด้านการควบคุมพื้นที่)

หลักการและเหตุผล

เนื่องจากมีราษฎรครอบครองอยู่อาศัย/ทำกิน ในพื้นที่ป่าไม้เป็นจำนวนมาก ซึ่งไม่ถูกต้องตามกฎหมายทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินป่าไม้ ดังนั้น รัฐจึงได้มีนโยบายตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ที่เห็นชอบหลักการ มาตรการ และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ และให้ดำเนินการต่อไปได้ตามคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติเสนอ เรื่องการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ โดยมีหลักการ เพื่อเป็นการสงวนคุ้มครองป้องกันพื้นที่ป่าไม้ของชาติที่เหลืออยู่ไว้ให้ได้ แนวทางในการแก้ไขปัญหาเป็นไปในลักษณะที่ยินยอม ให้คนอยู่กับป่าได้ ในพื้นที่ที่ไม่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ และควบคุมพื้นที่มิให้มีการบุกรุกขยายพื้นที่เพิ่มเติม โดยมีหลักการสำคัญคือ ต้องเป็นพื้นที่ที่ได้ทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยทำกินอยู่แล้วอย่างต่อเนื่อง มิใช่พื้นที่ขยายเพิ่มเติม หรือแผ้วถางเปิดพื้นที่ใหม่ ถ้าเช่นนี้ถือว่าเป็นการบุกรุกพื้นที่ป่าต้องดำเนินการตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด

ในการแปลงนโยบายตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ไปสู่การปฏิบัติการป่าไม้จึงได้กำหนดให้ดำเนินการในรูปแบบ “โครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้” ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ให้สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๑ (สุราษฎร์ธานี) ดำเนินการ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระหว่างรัฐกับราษฎร โดยให้มีการอนุญาตอย่างถูกต้องตามกฎหมายและนโยบาย
๒. ราษฎรถือครองที่ดินป่าสงวนแห่งชาติให้สามารถอยู่อาศัย/ทำกิน ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย เป็นหลักแหล่งเหมาะสม มีความมั่นคง
๓. มีแนวเขตที่ชัดเจน เป็นการควบคุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในเขตที่ดินป่าไม้ และป้องกันมิให้มีการบุกรุกขยายพื้นที่เพิ่มเติม
๔. มีฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน เพื่อใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นระบบ

อุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย

๑. กล้องรังวัด
๒. GPS
๓. เซ็มหิศ สำหรับใช้วัดทิศทาง

๔. เทปวัดระยะทาง

๕. แผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน ๑: ๕๐,๐๐๐ ของกรมแผนที่ทหาร ซึ่งแสดงแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติที่จะทำการสำรวจ

๖. ข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศ Ortho สี ปี ๒๕๔๕ มาตราส่วน ๑:๔,๐๐๐ บริเวณป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าว

พื้นที่ดำเนินการ/เป้าหมาย

ดำเนินการในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

การดำเนินการ

๑. จัดทำข้อมูลเพื่อประกอบในการเสนอโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ (ทป.๖/๑)

๑.๑ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๑ (สุราษฎร์ธานี) จัดทำข้อมูลเพื่อประกอบในการเสนอโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ (ทป.๖/๑) พร้อมแผนที่วางแผนตามข้อกำหนด (รายละเอียดตามหนังสือส่วนจัดการที่ดินป่าไม้ด่วนที่สุด ที่ ทส ๑๖๑๒.๓/๑๕๖๕ ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๔) โดยให้จัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ เสนอกรมป่าไม้เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาอนุมัติโครงการต่อไป

๑.๒ เมื่อกรมป่าไม้ได้รับเรื่องร้องเรียนจากราษฎร และพิจารณาแล้วเห็นควรดำเนินการโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ ก็จะมีหนังสือแจ้งให้สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๑ (สุราษฎร์ธานี) จัดทำข้อมูลทป.๖/๑ เสนอกรมป่าไม้อนุมัติโครงการต่อไป

๒. กรมป่าไม้พิจารณาอนุมัติโครงการ โดยนำข้อมูลจากข้อ ๑ มาประกอบ การพิจารณา ซึ่งจะดำเนินการในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ให้เสร็จสิ้นเป็นรายป่า

๓. สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑๑ (สุราษฎร์ธานี) ดำเนินการ ดังนี้

๓.๑ จัดประชุมชี้แจงซักซ้อมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ให้เข้าใจในรายละเอียดของแนวทางการปฏิบัติงานให้ถูกต้องตรงกัน โดยยึดถือข้อกฎหมาย ระเบียบ และแนวทางที่กรมป่าไม้กำหนดโดยเคร่งครัด

๓.๒ มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติพร้อมส่งสำเนาคำสั่งดังกล่าวให้กรมป่าไม้ทราบโดยทันทีหลังมีคำสั่ง

๔. สำรวจ วางแผน และกำหนดความเหมาะสมการใช้ที่ดิน

๔.๑ กำหนดพื้นที่เป้าหมายดำเนินการ โดยอาศัยข้อมูลปรากฏในแผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน ๑: ๕๐,๐๐๐ ของกรมแผนที่ทหาร และ ข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศ Ortho สี ปี ๒๕๔๕ มาตราส่วน ๑:๔,๐๐๐ ภายในขอบเขตของป่านั้นๆ เพื่อจัดทำเป็นแผนที่วางแผนกำหนดขอบเขตการปฏิบัติงาน (BASELINE) เพื่อเป็นกรอบพื้นที่ดำเนินการ ซึ่งจะมีรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่คงสภาพป่า พื้นที่ที่มีการทำประโยชน์

๔.๒ เข้าไปสำรวจตรวจสอบในพื้นที่จริง เพื่อหมายแนวกำหนดพื้นที่ที่มีสภาพป่า พื้นที่ที่มีความลาดชันสูงพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม กันออกจากพื้นที่อยู่อาศัย/ทำกินของราษฎรให้ชัดเจน พร้อมทั้งจัดทำเป็น "แนวเขตควบคุม" เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่

๕. ประชุมชี้แจงราษฎร

จัดประชุมชี้แจงราษฎรเพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วม

๖. สำรวจ-รังวัดแปลงที่ดิน

๖.๑ ตรวจสอบ รังวัดแปลงที่ดินจากผลการสำรวจ วางแผน และกำหนดความเหมาะสมการใช้ที่ดินโดยนำข้อมูลจากการสำรวจถือครองพื้นที่ป่าไม้มาทำการตรวจสอบพื้นที่ของราษฎรแต่ละรายในพื้นที่จริง

๖.๒ ทำการรังวัดแปลงที่ดินที่อยู่อาศัย/ทำกิน เพื่อให้มีขอบเขตชัดเจน นำผลการรังวัดไปจัดทำผังแปลงที่ดิน เพื่อดำเนินการออกหนังสืออนุญาตหรือควบคุมพื้นที่ไว้ แล้วแต่กรณี โดยหลักเกณฑ์ของพื้นที่ที่จะอนุญาตให้อยู่อาศัย/ทำกินได้ จะต้องไม่เป็นพื้นที่ล่อแหลม คุกคามต่อระบบนิเวศ เช่น ไม้เป็นภูเขาสูงชัน ไม้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และจะต้องเป็นพื้นที่ที่ได้ทำประโยชน์ หรืออยู่อาศัย/ทำกินอยู่แล้วอย่างต่อเนื่อง มิใช่พื้นที่แผ้วถางเพิ่มเติมหรือเปิดพื้นที่ใหม่ ถ้าเช่นนี้ถือว่าเป็นการบุกรุกพื้นที่ป่า ต้องดำเนินการตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด

๗. ตรวจสอบเพื่อรับรองสิทธิ

ในการตรวจสอบ รังวัดแปลงที่ดินให้ราษฎร มีข้อกำหนดการปฏิบัติ ดังนี้

๗.๑ พื้นที่อยู่ในเขตชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ๑,๒ หรือในพื้นที่ล่อแหลม คุกคามต่อระบบนิเวศ ให้รังวัดเพื่อใช้เป็นข้อมูล จัดทำแผนที่รายแปลง จำนวนเนื้อที่ (ไม่ต้องผังหลักเขตรายแปลง) จัดทำผังแปลงที่ดินรวม และรังวัดขอบเขตเพื่อการควบคุมพื้นที่ และผังหลักเขตชั่วคราว

๗.๒ พื้นที่อยู่ในข่ายที่สามารถอนุญาตได้ตามมาตรา ๑๖ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ ได้ (อยู่ในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ๓,๔,๕ และไม่เป็นพื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ) ให้รังวัดแปลงที่ดิน เพื่อดำเนินการอนุญาตต่อไป

๗.๓ กรณีเป็นพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน ให้รังวัดขอบเขตและแปลงที่อยู่อาศัยของราษฎรแต่ละรายในหมู่บ้านจัดทำแผนที่รายแปลงและผังแปลงที่ดินรวมของแต่ละหมู่บ้าน หากเป็นพื้นที่ที่สามารถอนุญาตได้ให้ดำเนินการเพื่อการอนุญาตต่อไป

๗.๔ กรณีมีราษฎรใช้ที่ดินทับซ้อนในโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติหรือพื้นที่สวนป่า (ยกเว้นสวนป่าในความรับผิดชอบของ อ.อ.ป.) ให้ทำการสำรวจ - รังวัด เพื่อให้ทราบข้อมูลขอบเขตแปลงที่ดิน/จัดทำผังแปลงที่ดินรวมไม่ต้องทำการผังหลักเขตใดๆ ทั้งสิ้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาเฉพาะกรณีต่อไป

๗.๕ จะต้องดำเนินงานให้ครบถ้วนตามที่เป็นอย่างจริง และต้องเป็นไปตามหลักการสำคัญเกี่ยวกับการสำรวจถือครองพื้นที่ป่าไม้ คือจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีการอยู่อาศัย/ทำกินในพื้นที่นั้นอยู่แล้ว ต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน มิใช่อพยพไปอยู่ที่อื่นแล้วจะขอกลับเข้ามาทำกินอีก กรณีเช่นนี้ถือเป็นการบุกรุกพื้นที่ใหม่

๗.๖ กรณีที่ดินอยู่อาศัย/ทำกิน ของราษฎรในพื้นที่ที่ดำเนินการโครงการหลวง พื้นที่ที่เคยกำหนดเป็นโครงการปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ (หมู่บ้านป่าไม้เดิม) และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่กำหนดเป็นวนอุทยานจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนของโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ด้วย

๗.๗ กรณีพื้นที่ราชการ/เอกชนใช้ประโยชน์ ให้ตรวจสอบข้อมูล ดังนี้

(๑) หากเป็นพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์แล้ว หรือขอไว้แล้ว แต่รอการอนุญาตให้เตรียมข้อมูลไว้เพื่อจัดทำข้อมูลที่ดินป่าไม้

(๒) หากเป็นพื้นที่ที่ยังไม่ได้ขออนุญาตให้สำรวจข้อมูลเพื่อจัดทำข้อมูลที่ดินป่าไม้ และเพื่อให้มีการพิจารณาดำเนินการให้ถูกต้องต่อไป

๘. จัดทำขอบเขตให้ชัดเจน

๘.๑ ตรวจสอบทบทวนข้อมูลสรุปเบื้องต้นเชิงขอบเขต และจัดทำข้อมูลที่ดินป่าไม้ที่คงเหลืออยู่ทั้งหมดในเขตโครงการ

(๑) จำนวนเนื้อที่ที่ดินป่าไม้ของป่าแห่งนี้ ที่เหลืออยู่ทั้งหมด

(๒) การอนุญาตให้ใช้ที่ดินในเขตโครงการทุกกรณี

(๓) พื้นที่ที่ใช้ที่ดินทำกิจกรรมด้านป่าไม้

(๔) พื้นที่คงสภาพป่า

๘.๒ จัดทำแผนที่ มาตราส่วน ๑: ๕๐,๐๐๐ แสดงขอบเขต - ตำแหน่งที่ตั้งตามรายการข้อมูลที่ดินป่าไม้ (แบบ ทป.๗)

๙. รายงานผล

ให้จัดทำรายงานดังต่อไปนี้ รายงานผลให้กรมป่าไม้ทราบ ตามแบบฟอร์มและเวลาที่กำหนด ดังนี้

๙.๑ ให้ส่งสำเนาคำสั่ง (สน.จทป.) ให้เจ้าหน้าที่ออกปฏิบัติงาน โดยให้ระบุบุคคลผู้ที่กำหนดให้เป็นหัวหน้าโครงการฯ ไว้ในคำสั่งดังกล่าวด้วย รายงานให้กรมป่าไม้ทราบโดยทันทีหลังมีคำสั่ง

๙.๒ การประชุมชี้แจงราษฎร ให้ส่งได้ทันทีหลังการชี้แจงเสร็จสิ้น โดยมีต้องรองส่งพร้อมการรายงานผลงานประจำเดือน

๙.๓ ผลความคืบหน้าของการปฏิบัติงานเป็นรายเดือน โดยระบุรายละเอียดปริมาณงานในแต่ละงานที่ปฏิบัติ ภายในวันที่ ๕ ของทุกเดือน

๙.๔ จัดทำสรุปผลการปฏิบัติงานประจำปี เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีต่อไป ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่อนุมัติให้ดำเนินการ โดยระบุรายละเอียดให้ครบถ้วน สมบูรณ์ และถูกต้องตามข้อกำหนดของแบบรายงานที่ส่งมาพร้อมนี้ แบบรายงานจะประกอบด้วย

(๑) แบบรายงานสำหรับป่าใหม่ คือ ป่าที่เข้าดำเนินการครั้งแรกในปีงบประมาณนั้น (ถ้ามี)

(๒) แบบรายงานสำหรับป่าต่อเนื่อง คือ ป่าที่มีงานค้างดำเนินการจากปีก่อน และดำเนินการต่อเนื่องในปีงบประมาณนั้น

(๓) แบบรายงานผลการใช้จ่ายเงินตามโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติประจำปี

๙.๕ เมื่อดำเนินการโครงการฯ เสร็จสิ้นทั้งป่าแล้ว ให้จัดทำรายงานผลตาม "รายการข้อมูลที่ต้อง
รายงานของโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ที่ปฏิบัติภาคสนามเสร็จสิ้น
แล้ว"(ทป.๗) รายงานกรมป่าไม้ทราบภายใน ๓๐ วัน หลังปฏิบัติงานเสร็จสิ้น

